

SÜBUTLU TƏBABƏT.

**ƏSAS TERMİNLƏR ÜZRƏ
İZAHLI LÜĞƏT**

Diqqətinizə təqdim olunan izahlı lüğət elmi tibbi ədəbiyyatın təhlilini asanlaşdırmaq məqsədilə tərtib olunmuşdur. Lüğətdə sübutlu təbabət üzrə istifadə olunan terminlərin açıqlanması verilir.

Lüğət həkimlər, sübutlu təbabət üzrə mütəxəssislər, tibb təhsil müəssisələrinin müəllim və tələbə heyəti, klinik protokollar, metodik vəsaitlər və rəhbərliklər tərtib edənlər və tərcüməçilər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Bu vəsait ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi tərəfindən maliyyələşdirilən “İlkin Səhiyyənin Gücləndirilməsi” layihəsinin LWA GHS –A-00-06-00010-00 qrantın Əməkdaşlıq barədə Razılaşma çərçivəsində ərsəyə gəlmişdir. “Sübutlu Təbabət. Əsas Terminlər üzrə İzahlı Lüğət”-in yaradılması Səhiyyə Nazirliyinin İctimai Səhiyyə və İslahatlar Mərkəzi ilə sıx əməkdaşlıq nəticəsində mümkün olmuşdur.

Tərtibatçılar:

**Azad Əhmədov
Kəmalə Süleymanova
Aybəniz İbrahimova
Fuad İbrahimov**

Bu nəşr Amerika Birləşmiş Ştatlarının Beynəlxalq İnkişaf Agentliyi (USAİD) vasitəsilə və Amerika xalqının köməyi sayəsində ərsəyə gəlmişdir. Buradakı mövzular müəlliflərə məxsusdur və heç bir halda USAİD və ABŞ hökumətinin mövqeyini əks etdirmir.

<p>Analytical trials / <i>Аналитические исследования /</i> Analitik tədqiqatlar</p>	<p>- əlamətlər, risk faktorları və xəstələnmə arasında olan asılılıqların araşdırılması.</p>
<p>Adverse effect / <i>Побочные эффекты /</i> Arzuolunmaz təsir</p>	<p>- müdaxilənin, həkim və ya pasiyent tərəfindən zərərli və ya arzu edilməyən kimi qiymətləndirilən yanaşı təsiri</p>
<p>Bias or Systematic error / <i>Систематическая ошибка /</i> Sistematik səhv</p>	<p>- tədqiqatda alınan nəticənin həqiqi göstəricidən fərqlənməsi. Məsələn, nəzarət qrupuna nisbətən müdaxilə qrupuna daha yüngül formada xəstəliyi olan pasiyentləri daxil etməklə, tədqiq olunan müdaxilənin təsirliliyinin olduğundan daha yüksək göstərilməsi. Adətən, sistematik səhv təhrif edən faktorun təsiri nəticəsində meydana çıxır.</p>
<p>Case series / <i>Описание серии случаев /</i> Hadisələr seriyasının təsviri</p>	<p>- nəzarət qrupu olmadan, eyni müdaxilənin bir sıra xəstədə tədqiq olunması. Məsələn, damar cərrahı baş beynin işemiyası olan 100 nəfər xəstədə yuxu arteriyasının revaskulyarizasiyasının nəticələrini təsvir edə bilər.</p>
<p>Clinical guidelines / <i>Клинические руководства /</i> Klinik tövsiyələr (Klinik protokollar)</p>	<p>- müəyyən metodologiya əsasında hazırlanmış, həkim və pasiyentlərə müxtəlif klinik vəziyyətlərdə qərar qəbul edilməsində yardımçı ola biləcək tövsiyələr. Müalicə və profilaktikaya ümumi qəbul olunmuş, yaxud yeni qayda və yanaşmaları əks etdirən müddəa, göstəriş və ya prinsiplər toplusu.</p>
<p>Clinical significance / <i>Клиническая значимость /</i> Klinik əhəmiyyət</p>	<p>- müdaxilənin tədqiqat nəticəsində müəyyən edilmiş təsirlilik dərəcəsinin ondan istifadənin faydalı olacağına həkim və pasiyenti inandırması.</p>
<p>Clinical outcome / <i>Клинический исход /</i> Klinik nəticə</p>	<p>- tədqiq olunan təsirin və ya müdaxilənin nəticəsində iştirakçıların səhhətində baş verən dəyişikliklərin variantları.</p>
<p>Clinical trials / <i>Клинические исследования /</i> Klinik tədqiqatlar (KT)</p>	<p>- tibbi müdaxilələrin təsirliliyini tədqiq edən tibbi araşdırma növüdür. Nəzarət qrupu olan KT zamanı müdaxilənin təsiri digər müdaxilə ilə (və ya müdaxilənin olmaması ilə) müqayisə edilir.</p>

<p>Cohort / <i>Когорта /</i> Koqorta</p>	<p>- bir və ya bir neçə oxşar xüsusiyyətləri olan insan qrupu.</p>
<p>Cohort study / <i>Когортные исследования /</i> Koqort tədqiqat (prospektiv və retrospektiv tədqiqatlar)</p>	<p>- prospektiv tədqiqat zamanı məlumatlar bir insan qrupunu (koqortanı) müəyyən müddət ərzində müşahidə etmək yolu ilə yığılır. İnsanlar koqortaya ehtimal olunan risk faktorlarına görə daxil edirlər. Daha sonra risk faktorlarına məruz qalan və qalmayan insanlarda nəticələr (xəstələnmə halları) müqayisə olunur, risk faktoru və nəticə arasındakı əlaqə müəyyənləşdirilir. Retrospektiv tədqiqat zamanı isə müdaxilənin təsiri arxiv materiallarının tədqiq edilməsi əsasında öyrənilir.</p>
<p>Cohrane Collaboration / <i>Кохрановское сотрудничество /</i> Koxran əməkdaşlığı</p>	<p>- tibbi tədqiqatların effektivliyi haqqında sistemətik icmalar hazırlayan mütəxəssis və istifadəçiləri birləşdirən beynəlxalq təşkilat; həmin icmalar elektron "Koxran kitabxanası"nda yerləşdirilir.</p>
<p>Confounding factor / <i>Вмешивающийся фактор /</i> Müdaxilə edən (təhrif edən) faktor</p>	<p>- tədqiqatın nəticəsini təhrif edən faktor. Bu, həmin faktorun tədqiq olunan klinik nəticənin inkişaf etməsi ehtimalına təsiri ilə bağlıdır. Bir çox hallarda təhrif edən faktorların təsiri müqayisə edilən qruplarda müxtəlif olur. Tədqiqatın strukturu, qrupların formalaşdırılması və təhlil metodu elə qurulmalıdır ki, müdaxilə faktoru onun nəticələrinə təsir etməsin.</p>
<p>Control group / <i>Контрольная группа /</i> Kontrol qrupu (Nəzarət qrupu)</p>	<p>- iştirakçıları tədqiq olunan müdaxiləni almayan, yaxud standart müalicəni və ya mövcud olan ən yaxşı müalicəni alan qrup.</p>
<p>Controlled trial / <i>Контролируемое исследование /</i> Nəzarət qrupu ilə müqayisənin aparıldığı tədqiqat növü</p>	<p>- hal-hazırkı və ya keçmiş əlamətlər əsasında öyrənilən halın olduğu və olmadığı insanların müqayisəsini aparan tibbi tədqiqat. Əsasən, öyrənilən halın ondan əvvəlki ekspozisiya ilə (həmin halın yaranmasının ehtimal olunan səbəbi) əlaqəli olub-olmadığını aşkar etmək məqsədi ilə aparılır.</p>
<p>Correlation / <i>Корреляция /</i> Korrelyasiya</p>	<p>- müxtəlif hadisələr və ya nəticə göstəriciləri arasında olan qarşılıqlı əlaqə</p>

Cost analysis /
Анализ затрат /
Xərclərin təhlili

- iki müdaxilənin onların xərclərinə əsaslanaraq müqayisə edilməsi; bu təhlil növündə klinik nəticələr deyil, yalnız profilaktika və müalicəyə sərf olunan xərclər müqayisə olunur.

Cost-benefit analysis /
Анализ выгоды
затрат /
Xərc-fayda təhlili –

- iqtisadi qiymətləndirmənin bir növüdür. Hər hansı bir müdaxilənin xərcləri və onun tətbiqi zamanı mümkün olan nəticələr (ömrün uzunluğu və keyfiyyəti daxil olmaqla) nəzərə alınır; nəticə pul ekvivalentində göstərilir.

Cost-effectiveness
analysis /
Анализ
эффективности
затрат /
Xərc-effektivlik təhlili

- iqtisadi qiymətləndirmənin bir növüdür. Təhlildə müdaxilənin nəticə vahidinə düşən xərc hesablanır. Məsələn, bir qorunmuş həyata və ya AT-nin 1 mm c. süt. aşağı düşməsinə çəkilən xərc.

Cost minimization
analysis /
Анализ минимизации
затрат /
Xərclərin
minimallaşdırılması
təhlili

- xərclərin təhlilinin bir növüdür. Eyni nəticəli müdaxilələrin təhlili üçün onların xərcləri müqayisə olunur.

Cost-utility analysis /
Анализ полезности
затрат /
Xərc-xeyir təhlili.

- *xərc-effektivlik* təhlilinin bir növüdür. Təhlildə müdaxilənin nəticəsi standartlaşdırılmış şərti vahidlərlə ölçülür: – keyfiyyətə görə uyğunlaşdırılmış həyat ili (QALY) və əlilliyə görə uyğunlaşdırılmış həyat ili (DALY)

Cross-sectional trials /
Поперечные
исследования /
Köndələn tədqiqatlar
(birmomentli
tədqiqatlar)

- bu növ tədqiqatlar zamanı iştirakçılar yalnız bir dəfə müayinə olunur. Adətən, belə müayinələr nisbətən qısa müddət ərzində aparılır, bu isə populyasiyanın bəzi xüsusiyyətləri haqqında məlumat əldə etməyə, sanki onun köndələn kəsiyini aparmağa imkan verir.

DALY (Disability
Adjusted Life-Year)
Продолжительность
жизни с поправкой на
инвалидность

- əlilliyə görə uyğunlaşdırılmış həyat ili

Decision analysis /
Анализ принятия
решений /
Qərar qəbul
edilməsinin təhlili

- qeyri-müəyyənlik şəraitində optimal klinik qərarın seçilməsinə sistemativ yanaşma. Mümkün qədər çox sayda alternativ klinik nəticələrin sadalanmasını, onların ehtimalının müəyyən olunmasını, məqbulluğunu və, nəhayət, hər mümkün müdaxilənin seçilməsinin nisbi məqsədəuyğunluğunun kəmiyyət analizini özünə daxil edir.

Descriptive trial /
Описательные
исследования /
Təsviri tədqiqatlar

- bir və ya bir neçə xəstələnmə hadisəsini, yaxud populyasiyanın xüsusiyyətlərini təsvir edən tədqiqat növü. Müəyinə tipli tədqiqat bu tədqiqat növünə aid edilir.

Ecological study/
Экологическое
исследование
Ekoloji tədqiqatlar

- müxtəlif ərazilərdə yaşayan populyasiyaların xüsusiyyətlərini müqayisə edən tədqiqat növü. Belə tədqiqatlar nəticəsində, məsələn, xəstələnmə ilə insanların qidalanma xüsusiyyətləri və ya havanın çirklənməsi arasında olan əlaqəni araşdırmaq mümkün olur. Müqayisə fərdlər arasında deyil, əhali qrupları arasında aparılır. Əhali qrupu kimi eyni coğrafi ərazidə yaşayan insanlar götürülür.

Economic analysis /
Экономический анализ /
İqtisadi təhlil

- tələb olunan xərclər baxımından tibbi müdaxiləni və xəstəliyin nəticəsini təhlil edən tədqiqat növü

Economic evaluation /
Экономическая оценка /
İqtisadi
qiymətləndirmə

- iki və ya daha çox müdaxilənin həm xərc, həm də nəticələrinin müqayisəsi.

Efficacy /
Действенность
вмешательства /
Müdaxilənin potensial
effektivliyi

- müdaxilənin ideal şəraitdə effektivliyi. Potensial effektivlik daha çox "müdaxilə işləyə bilərmi?" sualına cavab verir. Məsələn, müalicəyə tam riayət edildikdə onun nəticəsi.

Effectiveness /
Эффективность
вмешательства /
Müdaxilənin
effektivliyi

- digər müdaxilə (və ya müdaxilənin olmaması) ilə müqayisədə hazırkı müdaxilənin mənfi nəticənin əmələgəlmə ehtimalını azaltma dərəcəsi, məsələn, ölüm hallarının, əlilliyin azaldılması. Effektivlik daha çox müdaxilə işləyirmi sualına cavab verir. Yəni real şəraitdə müdaxilənin nəticəsi varmı. İdeal şəraitdə işləyən müdaxilə müxtəlif səbəblərdən xəstələrin ona tam riayət etməməsi nəticəsində işləməyə bilər. Məsələn, yanaşı təsirlər səbəbindən xəstələrin dərmandan imtina etməsi.

Evidence Based Medicine / <i>Научно-доказательная медицина /</i> Sübutlu təbabət	- yalnız yüksək keyfiyyətli tədqiqatlar nəticəsində təsiri sübuta yetirilmiş müdaxilələrdən istifadəni qəbul edən tibbi praktika metodu
Exposure / <i>Экспозиция /</i> Ekspozisiya	- xəstəliyə səbəb ola biləcək faktorla (məs. siqaret çəkmə və ya ionlaşdırıcı şüalanma) insanın təması. "Ekspozisiya" termini, həmçinin, kənar təsirin kəmiyyət xüsusiyyətlərinə də aiddir. Ekspozisiya yalnız zərərli deyil, həm də faydalı ola bilər, məsələn, vaksinə qarşı ekspozisiya.
Exclusion criteria / <i>Критерии исключения /</i> Xaric etmə meyarları (kriteriləri)	- iştirakçıları populyasiyadan seçim qrupuna daxil etməmək üçün müvafiq meyarlar.
Generalisability / <i>Обобщаемость или генерализация/</i> Ümumiləşdirmə (və ya generalizasiya)	- seçilmiş tədqiqat nəticələrinin populyasiyaya və ya eyni patologiyası olan digər xəstələrə və ya analoji iş şəraitində çalışan digər qruplara şamil edilməsi
Gold standard / <i>Золотой стандарт /</i> Qızıl standart	- hal-hazırda geniş qəbul edilmiş və ən yaxşı hesab olunan mövcud metodika və ya prosedura
Heterogeneity / <i>Гетерогенность /</i> Nəticələrin heterogenliyi	- tədqiqatdan alınan nəticələrin əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənməsi. Adətən, ümumiləşdirilmiş nəticə alınmasının mümkün olmadığını göstərir.
Incidence / <i>Инцидент /</i> İnsidens	- populyasiyada müşahidə edilən yeni halların tezliyi.
Inclusion criteria / <i>Критерии включения /</i> Daxil etmə meyarları (kriteriləri)	- iştirakçıları populyasiyadan seçim qrupuna daxil etmək üçün müvafiq meyarlar.
Informed consent / <i>Информированное согласие /</i> Məlumatlı razılıq	- tədqiq olunan müdaxilənin aparılmasına potensial iştirakçının razılığı. Razılıq, iştirakçıya tədqiqatın bütün aspektləri haqqında məlumat verildikdən sonra alınmalıdır.

- Masking (blind study) / Маскировка (слепое исследование) / Maskalanma (gözübağlı üsul)** – tədqiqatın aparılma üsuludur. Bu metod zamanı tədqiqat iştirakçıları (birtərəfli gözübağlı tədqiqat) (single blind trial) və ya həm tədqiqat iştirakçıları, həm də tədqiqatı aparənlər (ikitərəfli gözübağlı tədqiqat) (double blind trial) hansı qrupa mənsub olduqlarını, diaqnostik test nəticələrini, ekspozisiyaya məruz qalıb-qalmadıqlarını bilmirlər. Klinik tədqiqatlarda əsas məqsəd randomizasiya nəticələrinin maskalanmasıdır. Sistemətik səhvlərin azaldılması üçün müxtəlif strukturlu tədqiqatlarda bu üsuldan istifadə olunur.
- Metha-analysis / Мета-анализ / Meta-analiz** – bir neçə tədqiqat nəticələrinin statistik ümumiləşdirilməsi üsulu.
- Number needed to treat (NNT) / Число больных, которых необходимо лечить (ЧБНЛ) Müalicə olunmalı xəstələrin sayı (MOXS)** – bir arzuolunmaz klinik nəticənin qarşısının alınması üçün müəyyən müddət ərzində üzərində müdaxilə aparılmasına ehtiyac olan insanların sayı. Bu göstəricinin təhlili zamanı müdaxilənin növünü, onun davamlılığını və qarşısı alınan arzuolunmaz klinik nəticəni göstərmək lazımdır.
- Observational trials / Обсервационные исследования / Observasiya tədqiqatları (müşahidə tədqiqatları)** – bu tədqiqatlar tədqiqatçının heç bir müdaxiləsi olmadan, hadisələrin təbii inkişafının müşahidə edilməsilə aparılır. Belə tədqiqatlara koqort, köndələn və nəzarət qrupu ilə müqayisə olunan tədqiqat növləri aid edilir.
- Odds / Шансы / Şanslar** – hadisənin baş verməsi ehtimalının onun baş verməyəcəyi ehtimalına olan nisbəti.
- Odds ratio / Отношение шансов / Şansların nisbəti** – hər hansı bir təsirə məruz qalmış qrupda şansların bu təsirə məruz qalmamış qrupdakı şanslara nisbəti
- Outcome / Исход / Nəticə** – xəstəliyin yaranması, inkişaf etməsi, sağalması və digər proseslər haqqında məlumat verən haldır. Nəticələr klinik baxımdan əhəmiyyətli (əsas) (ölüm halları, remissiya müddəti, həyatın keyfiyyəti) və ikinci dərəcəli (surroqat) (arterial təzyiq, sümük toxumasının sıxlığı) olur.
- Placebo / Плацебо / Plasebo** – müdaxilənin olmadığını maskalamaq üçün kontrol qrupuna daxil edilmiş klinik tədqiqat iştirakçılarına verilən təsirsiz maddə. Belə həb və ya kapsulların tərkibində bioloji təsirə malik maddə olmur.

**Population /
Популяция /
Populyasiya**

- (epidemioloji mənada) ərazidə yaşayan bütün insanlar və ya eyni xəstəliyi olan insanlar, yəni tədqiqat nəticələrinin ümumiləşdirildiyi insanların cəmi. Buna uyğun olaraq, populyasiyadan seçim qrupu elə tərtib olunmalıdır ki, o, populyasiyanın ən vacib xüsusiyyətlərini özündə əks etdirə bilsin.

**Prevalence /
Преваленс /
Prevalens**

- əlamətin (xəstəliyin, vəziyyətin, ekspozisiyanın) populyasiyada nisbi tezliyi

**Prognosis /
Прогноз /
Proqnoz**

- bu və ya digər xəstəlik zamanı ehtimal olunan klinik nəticələr və onların mümkün inkişaf variantları

**QALY
(Quality Adjusted Life-
Year)
Продолжительность
жизни с поправкой на
ее качество**

- keyfiyyətə görə uyğunlaşdırılmış həyat ili

**Survival analysis /
Анализ выживаемости /
Sağ qalmanın təhlili**

- ölüm dinamikasını qiymətləndirmək üçün xəstələrin sağ qalması haqqında olan məlumatların statistik təhlili metodudur. Bu metod vəziyyətləri haqqında yalnız qısa müddət üçün məlumat olan pasiyentlər də daxil olmaqla, bütün pasiyentlər haqqında məlumatlardan istifadə etməyə imkan yaradır.

**Randomization /
Рандомизация /
Randomizasiya**

- populyasiyadan insanların təsadüfi seçilməsi və ya insanların eksperimental qruplara təsadüfi şəkildə yerləşdirilməsi prosesi. Təsadüfi rəqəmlərin alınması üçün istifadə olunan xüsusi metodlar vasitəsilə aparılır (təsadüfi rəqəmlər cədvəli, metal pulun atılması, xüsusi kompüter proqramları və s.).

**Randomised trial /
Рандомизированное
исследование /
Randomizasiya üsulu
ilə aparılan klinik
tədqiqat**

- tədqiq olunan hal üzrə böyük sayda qrupdan pasiyentlər seçilir, sonra həmin pasiyentlər randomizasiya üsulu ilə (təsadüfi seçim üsulu ilə) iki hissəyə bölünürlər: eksperimental (müdaxiləyə məruz qalan) və nəzarət və ya kontrol (müdaxilə aparılmayan). Tədqiqatçılar xəstəliyin gedişini hər iki qrupda müşahidə edib, nəticədəki fərqi öyrənilən müdaxiləyə aid edirlər.

<p>Rate / Вероятность / Ehtimal</p>	<p>- müəyyən xəstəlik və ya vəziyyətin mövcudluğunun (diaqnostik testlərin tədqiqatı zamanı) və ya klinik nəticənin inkişaf etməsinin (müalicə metodlarının tədqiqatı zamanı) həqiqətə nə dərəcədə uyğun olmasını əks etdirən göstərici.</p>
<p>Relative frequency / Относительная частота / Nisbi tezlik</p>	<p>- populyasiyaya və ya ondan seçilmiş hissəyə aid olan hadisələrin sayı. Məs. Müşahidə olunan 36 uşağa 2 xəstəlik halı. Adətən, vahidin hissələri ilə (0.06), faizlə (6%) və ya standart rəqəmlərlə (hər 1000 nəfərə 55) göstərilir.</p>
<p>Relative risk / Относительный риск / Nisbi risk (və ya risklərin nisbəti)</p>	<p>- müəyyən klinik nəticənin hər hansı bir faktorun təsirinə məruz qalmış şəxslərdə və bu faktorun təsirinə məruz qalmamış şəxslərdə əmələ gəlməsi ehtimallarının nisbəti.</p>
<p>Representativeness / Репрезентативность / Reprezentativlik</p>	<p>- seçim tədqiqatı aparıldığı zaman seçim qrupu elə prinsiplə tərtib olunmalıdır ki, qrupun xüsusiyyətləri populyasiyanın xüsusiyyətlərini özündə əks etdirsin. Bu, tədqiqat nəticələrinin ümumiləşdirilməsi üçün əsas prinsipdir.</p>
<p>Sample group / Выборка / Seçim qrupu</p>	<p>- populyasiyaya məxsus xüsusiyyətləri öyrənmək üçün populyasiyadan seçilmiş insan qrupu. Qrupun ölçüləri elə prinsiplə seçilir ki, tədqiqatın həssaslığını kifayət qədər təmin edə bilsin. Randomizasiya (təsadüfi seçmə) üsulu ilə insanların qrupa daxil edilməsi isə sisteməlik səhv ehtimalını azaldır.</p>
<p>Screening / Скрининг / Skrining</p>	<p>- xəstəliyin erkən aşkar olunub müalicə edilməsi üçün, xəstəlik əlamətləri olmayan insanların müayinəsi</p>
<p>Sensitivity (Se) / Чувствительность диагностическая / Diaqnostik həssaslıq</p>	<p>- xəstəliyi olan insanların diaqnostik testə müsbət reaksiya verən hissəsi</p>
<p>Side effect / Побочные эффекты / Yanaşı təsir</p>	<p>- tibbi müdaxilənin, həkim tərəfindən məqsədli şəkildə planlaşdırılmamış, gözlənilmədən və ya müdaxilənin məlum olan təsirinin davamı kimi əmələ gəlmiş təsiri.</p>

<p>Specificity (Sp) / <i>Специфичность</i> <i>диагностическая /</i> Diagnostik spesifiklik</p>	<p>- xəstəliyi olmayan insanların diaqnostik testə mənfi reaksiya verən hissəsi.</p>
<p>Statistical power / <i>Статистическая сила</i> <i>/</i> Statistik həssaslıq</p>	<p>- tədqiqatın iştirakçı qruplar arasındakı fərqi, əlamətlər arasında olan asılılığı və digər qanunauyğunluqları aşkar edə bilmək qabiliyyəti. Tədqiqatın strukturu nə qədər mükəmməl və iştirakçıların sayı nə qədər çox olarsa, statistik həssaslıq bir o qədər yüksək olar. Adətən, keyfiyyətli tədqiqatlarda statistik həssaslıq 80%-dən aşağı olmamalıdır.</p>
<p>Statistical significance <i>/</i> <i>Статистическая</i> <i>значимость /</i> Statistik əhəmiyyət</p>	<p>- tədqiqat nəticəsinin (məsələn, ölüm hallarının azaldılması) həqiqətən mövcud olması dərəcəsi, yəni nəticənin təsadüfi xarakter daşmadığının göstəricisi. Statistik metodlar müdaxilə ilə nəticə arasında olan əlaqənin aparılan tədqiqatdakı qədər və ya ondan daha böyük ölçüdə olmasının nə dərəcədə təsadüfi xarakter daşması ehtimalını qiymətləndirməyə imkan verir. Statistik əhəmiyyətin səviyyəsi (α-səviyyə) tədqiqatçı tərəfindən müəyyən olunaraq, keyfiyyətli tədqiqatlarda 5%-dən aşağı olmamalıdır.</p>
<p>Study design / <i>Структура</i> <i>исследования /</i> Tədqiqatın strukturu (dizaynı)</p>	<p>- tədqiqat iştirakçılarının seçilməsini, onların altqruplara bölünməsinə, iştirakçılara müdaxilənin mövcudluğunu və qiymətləndirmələrin aparılma qaydasını özündə birləşdirən tədqiqat planı (tədqiqatın təşkili).</p>
<p>Survey / <i>Опрос /</i> Sorğu</p>	<p>- bu tədqiqat, tədqiqat iştirakçılarının sorğu apararı şəxsin suallarına, yaxud sorğu vərəqində və ya kompüter programında toplanmış suallara cavab verməsi vasitəsilə aparılır</p>
<p>Systematic review / <i>Систематический</i> <i>обзор /</i> Sistematik icmal (xülasə)</p>	<p>- digər klinik tədqiqatların nəticələrini təhlil edən və qiymətləndirən tədqiqat növüdür. Bu tədqiqat zamanı istifadə olunan metodikalar sistematik səhvin minimum səviyyəyə endirilməsinə imkan yaradaraq qoyulan klinik sualı cavablandırır.</p>
<p>Relative risk / <i>Относительный риск /</i> Nisbi şanslar (və ya şansların nisbəti)</p>	<p>- müəyyən klinik nəticənin müdaxilə və nəzarət qruplarında əmələ gəlməsinin nisbəti</p>

Treatment and Diagnostic algorithm /
Алгоритм лечебный или диагностический /
Müalicə və ya diaqnostika alqoritmi

- müəyyən klinik vəziyyətlərdə xəstələrə göstərilən yardımın ardıcıl, aydın və təfsilatlı təsviri.

Variability /
Вариабельность /
Variabellik (V)
(dəyişkənlik)

- bir (fərd daxili V) və ya bir neçə şəxsdə (fərdlərarası V) hər hansı bir əlamətin təkrar ölçülməsinin nəticələri arasında olan fərqlənmə dərəcəsi. Ayrı-ayrı tədqiqatların nəticələri arasında fərq əhəmiyyətli dərəcədə olduqda onları "heterogen" adlandırırlar.